

ÇINARALT

Sayı :
45

Kuru
15

HAFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUA

BU SAYIDAKİLER:

Laubalılık	Orhan Seyfi Orhon	İzin ver de (şîir)	Süreyya Endik
Dünya Tarihinde Türklük	H. E. Erkilet	İznikte Kırgızlar, Özbekler, Selçukiler	Rıza Yalçın
Seçme Sözler	Peyami Safa	Çoban (hikâye)	Münife Baran
Avrupa medeniyeti yıkılıyor mu?	Şükûfe Nihal	Yarış Taklit	Edip Ayel
Uludağ Çobanları	Dr. Abdullah Zihni Soysal	Çoban (Millî roman)	Yusuf Ziya Ortaç
Abdullah Oğlu Seyyidi Ahmet Efendi	Hikmet Şinasi Önol	Dağlar (şîir)	Rıza Beşer
Kamp Marşı	Veidat Canan	Devetaşı (şîir)	Cemal Oğuz Öcal
		Secme güzel şiirler, Yeni Nesriyat.	

AKBABA

Türkçü, milliyetçi en büyük mizah gazetesi

Yirmi yıllık mazisi olan AKBABA, sahifelerinde, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi gibi muharrirlerin, Cemal Nadir gibi eşsiz bir karikatür üstadının imzaları bulunan en güzel mizah gazetesidir.

Her perşembe günü bir A k b a b a alıp okuyunuz.

Hem memleket ve dünya haberlerini alır, hem neşelenirsiniz.

Türkiye Cumhuriyeti

Ziraat Bankası

Kuruluş tarihi: 1888. — Sermayesi: 100,000,000 Türk lirası. Şube ve ajans adedi: 265.

İraî ve ticarî her nevi banka muameleleri.

Para biriktirenlere 28.800 lira ikramiye veriyor

Ziraat Bankasında kumbaralı ve iharsız tasarruf hesaplarında en az 50 lirası bulunanlara senede 4 defa çekilecek kur'a ile aşağıdaki plana göre ikramiyeler dağıtılacaktır.

100 adet 1,000 liralık 4,000 lira	100 adet 50 liralık 5,000 lira
500 " 2,000 "	120 " 40 " 4,800 "
250 " 1,000 "	160 " 20 " 3,200 "
100 " 4,000 "	

DİKKAT: Hesaplarındaki para birine içinde 50 liradan aşağı düşmüş olanlara ikramiye çıktığı takdirde % 10 fazlası verilecektir

Kurallar senede 4 defa 11 Eylül, 11 Birinciteşrin 11 Mart ve 11 Haziran tarihinde çekilecektir.

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
ORHAN SEYFİ ORHON

Basıldığı Yer :

Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

Mutlaka Kazanacaksınız

Milli Piyango, netice itibarile daima kazançtır!

Bir Millî Piyango

bileti almakla, mutlaka kazanacaksınız. Bu kazanç, şahsî olmasa da millîdir. Cebinize girmeyen ikramiye, iki çelik kanat olup göklerde sizi koruyacaktır.

Millî piyangoyu hiç bir ay kaçırmayınız !

NEVROZİN

Nevralji, kırıklık ve bütün ağrılarınızı derhal keser.
İcabında üç kaşe alınabilir

142 Taklitlerinden sakınız

Yeni Neşriyat

KÖYÜMÜN TÜRKÜSÜ

Yazan: Lûtfi GÜNEY

Şiir mecmuası, 64 sahife. Basıldığı yer: Aydın, Cumhuriyet Basımevi. Fiyatı: 50 kuruş.

Genç şair Lûtfi Güney'in bu şiir kitabı birçok güzel şiirleri taşıyor. Nazım tekniği hemen hemen kusursuzdur. Ara sıra Ahmet Kutsi gibi daha evvelki nesillerin tanınmış şahsiyetlerini hatırlatan mısralara rasgelinmekle beraber şair eserinde bir şahsiyet gösterilemekten uzak değildir. Eğer, mutlaka bir şey söylemek lâzımsa genç şaire samimi Türk şivesine pek uymayan (ve) leri az kullanmasını tavsiye ederiz. Bu kitabın isminde taşıdığı mevzuu, yani Türk köyünü yerli renklerle, halk şiirlerinden alınan bir eda ile, daha sıcak, daha içten anlatmasını da isterdik. Vaki, bu çok olgun bir sanat kudretinin ifadesidir. Fakat kozmopolitlikten mahalliliğe doğru giden bir şairin eserinde buna çok yer vermesi lâzımdır.

Genç şairin diğer eserlerinde bunu tamamlayacağına şüphe etmiyoruz. Kitabın ilk şiiri olan «Köyümün türküsü» isimli manzumeyi alıyoruz:

KÖYÜMÜN TÜRKÜSÜ

Dağlardan tarlalara akşamın indiği dem
Köyüme giden yolda senelemek işimdi.
Ne güzel bir sevgili, ne bir çift göz, istemem..
Hasret, bir köy hasreti içimde gene şimdi.

Çözüp te çıkınımı ekmek yediğim yerde
Kana, kana içtiğim o çelik kıvamlı su.
Ruhunda bir sıklıklık, nerde diyorum nerde
Çam ormanlarındaki temiz sakız kokusu..

Salkımlar koparıırken o üzüm bağlarında
Rüzgârı mendil yapıp terimi silebilsem.
Türküsunü köyümün gezerken dağlarında
Unutup her elemi gene söyleyebilsem.

Lûtfi GÜNEY

EDİRNE ŞİİRLERİ

Yazan: M. Ulug Turanhoğlu

Şiir mecmuası. 1942, Edirne Vîlayet matbaası. 30 sahife. Fiyatı: 25 kuruş.

Şairin, bugüne kadar neşredilmiş 3 şiir mecmuası ve ayrıca neşredilmek

üzere hazırlanmış 4 şiir mecmuası daha vardır. Bunlardan anlaşılıyor ki şair, heveskâr olmaktan ziyade sanatına hâkim, olgun bir şahsiyettir. Şiirleri de bunu pek güzel gösteriyor. Ne yazık, böyle küçük kitaplar üzerinde fazla durulmadan bir kögede unutuluyor. Sanat eserlerinde kemiyet aranmaz. Kıymet keyfiyettir. Fakat, bir şiir mecmuasının istener okuyucu kütlesini bulmasında eserin kemiyetinin de bir tesiri oluyor. Bir kitap hacmini bulan eserler, galiba, üzerinde fazla emek toplamış hissini verdiğinden midir, nedir, daha çok alâka uyandırıyor. (Edirne şiirleri) bizim heyecanlarımızı coşturan mevzulardan bir çoğuna temas ediyor ve iç duygularımızı çok samimi bir dille anlatıyor. Kitaptan (Gün ölürken) isimli şu ince ve güzel şiiri alıyoruz :

GÜN ÖLÜRKEN

Edirne akşamları:

Bir kızıl alev bayrak,
Sularda yanyor bak,
Meriç gamla çağıladı.

Sesler kesildi birden,
Kan fışkırdı göklerden,
Batıda gün ağıladı.

Gün ölürken akşamlar,
Eridim damla damla
Ve yandım için için.

Akşamı yudum yudum
Ben içerek uyudum
Kıyısında Meriçin.

Asrî Kerem

Yazan :

Orhan Seyfi ORHON

Mizahî destan

Fiatı 50 kuruş

Satıldığı yer :

İstanbul Ankara caddesi Gayret
Kitabevi

DELHİ'DEN ÜSKÜDARA

Yazan : BARKIN

Pek yakında «Çınaraltı» sayfalarında misli az yapılmış maceralı bir Asya seyahatinin notlarını neşretmeğe başlayacağız. Bu seyahat 1936 yılında Hindistanın içinden Üsküdaraya kadar kara yolundan otomobil ile yapılmıştır. Asyanın bizleri ilgilendiren en mühim bir bölgesindeki hayata, eski eserlere, buraların halkına, şehirlerine ve tarihine dair bize doğru bilgiler verecek olan ve bir çok orijinal resimleri ihtiva eden yazıları okuyucularımızın büyük bir dikkat ve alâka ile takibedeceklerine şüphe etmiyoruz!

ÇINAR ALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 45

İdare Evi :

Telefon : 22129

İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

Fiatı: 15 Xrs

Cumartesi

1 Ağustos 1942

TÜRKÇÜ FİKİR ve SA'AT MECMUASI

Cilt : 2

Lâubalilik

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Hayatımız baştan başa bir lâubalilik içinde. Giyinişimiz lâubali, oturuşumuz lâubali, konuşuşumuz lâubali, iş yapışımız lâubali, söz verişimiz lâubali, hatta en mühim mes'eleleri düşünüşümüz bile.

Geçenlerde, yazıları pek de ciddiye alınmaya gelmeyen bir muharrir, milliyet mes'elesinden bahsederken acaip bir üslupla « Kendimizi sınır dışlarında sığ bir kemiyet plânında çekik gözlü ve çik çik şakaklı mânasız bir kalabalık çerçevesinde » saymadığını söylüyor.

Milliyeti, koca seçmeğe kalkan mahalle kızları edasıyla « Kaşı şöyle olmalı, gözü böyle olmalı » diye anlatmaktaki lâubalilik meydandadır. Yarın da bir başkası aynadaki suratına bakıp « Benim gibi kaşını, gözünü cınatamayan Türk değildir. » Dese buna da şaşmamalı. Çünkü bu da bir başka türlü lâubalilik olur.

Bir milleti, ancak kan birliğinin, dil birliğinin, din birliğinin, tarih birliğinin, kültür birliğinin yaptığını kavramak güç bir şey değildir. İnsanları bir kan fırtınasının savurduğu bir sırada millî duyguları hiçe sayan bir lâubalilikle konuşmaya ne lüzum var? Tarihi, an'anesi, mefahiri, kahramanları, cihangirleri olanlara « mânasız bir insan kalabalığı » denemez. Fikir bakımından denemez, ilim bakımından denemez, hele muharrirler için pek lâzım olan nezaket bakımından hiç denemez.

Fakat, dedim ya, lâubalilik işte! Muharrirlikte lâubalilik, münekkitlikte lâubalilik, müelliflikte lâubalilik, muallimlikte lâubalilik, sokakta, sahnede, işde... Hasılı her şeyde lâubalilik!

Orhan Seyfi Orhon

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.

Ecnabi meleketter için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Nispeti Madarı :

Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :

İhtara emuze gönderilen eserler
tesvikiyatın edilmesin sahiplerine
iade edilmez.

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

DÜNYA TARİHİNDE TÜRK LÜİ

Ankara ve Macaristanda Kolozsvár Üniversiteleri ordinaryüs profesörü sayın bay Dr. L. Raşonyi memleketimizden ayrılırken bize dünya tarihinde Türklük eserini bıraktı. Yakında Türkçe ve Almanca basılacağını umduğumuz ve sonra Macarca çıkacağını da inandığımız bu yüksek eserin asıl kıymeti, Macar olan sayın müellifinin Türk - Macar ırk birliğinden ve hakiki kardeşliğinden yüksek bir zevk, heyecan ve ilham duymakla beraber ilmi çerçevelerden ayrılmamış olmasıdır.

Sayın profesör eserinde «Anadolu Türklüğü tarihinin, büyük Türklük tarihinin ancak bir faslı» olduğunu söyler ve «Eğer okuyuculara, Macar tetkiklerine fazla önem verilmiş gibi bir his gelirse» muhterem müellif «Onlardan, mevzuun tabiatını ve bu eserin meydana geldiği şartların dikkate alınmasını rica eder.

«1920 sıralarında Macar umumi efkârı, mevcut ye'si unutmak ve istikbal için icabeden kuvvet ve ümidi elde etmek maksadile, yüksek ölçüde, maziye doğru dönmüştü.» Macarların «Eski tarihe ve akrabalarına karşı olan alâkaları çok canlı olmuştur. Bu suretle Fin-ugor dilciliği - Macaristanda - büyük bir hamle yapmış, Turkooloji ise ondan daha büyük bir inkişafa mazhar olmuştur.»

«Milletlerin talihlerinin kesin bir imtihanına tâbi bulunduğu bugünde, Türklük de şüphesiz kat'i bir dönüm noktasında bulunmaktadır. Hayatı veya mematı ve hattâ istikbalin ellerinde bulunan dünya tarihindeki yeni rolü şimdi kendini gösterecektir. Fakat ancak bütün Türklüğün tarihini tanıyan bir kimse istikbale tam bir itimatla ve nikbinlikle bakabilir. Yine ancak, Türkiye Türkleri, Başkırtlar, yevahut Kırgızların vatanlarına münhasır dar mânada tarih görüşünden mâda bütün Türklük 'mazesinin şuuruna eren bir kimse, Gaspıralı'nın, bu gün vazgeçilmesi asla kabil olmayacak derecede önemli: «Dilde, işte, fikirde birlik» parolasına bihakkın gönül verebilir. Yani, tarih şuurunda da birliğe ihtiyaç vardır.»

İşte profesör Raşonyi'nin bir Macar olarak Türklük duyguları bu kadar temiz, açık, geniş ve esaslıdır. O, Başkırtlığı ve Kırgızlığı Türklükten nasıl ayrı görmezse Macarlığı da Türklüğün sadece bir kolu sayar. Turan belki güzel bir hayal ve heyecanlı bir rüyadır; fakat büyük Türklük, muhterem muharririn inandığı ve inandırmak istediği bir realitedir. Bunda hâlâ şüphe ve tereddütleri olan bahıtsız yüreksizler onun «Dünya tarihinde Türklük» adlı eserinde kendilerine lâzım olan bilgi ile şevk ve gayreti bulacaklar ve onu okudukça dünyanın, tarihe karışmış değil, hâlâ mevcut ve bunca

Yazan:
Emekli General
H. E. ERKİLET

sadmelere rağmen; hâlâ ayakta duran ve yaşayan büyük Türk milletine mensup olduklarını idrâk edeceklerdir.

«Türklüğün tarihi ilk sırada Eurasya'nın tarihidir. Eurasya tâbirile, Avrupanın Şarkında, Asyanın orta ve şimalinde uzanan, tarihi ve coğrafi hususiyetle bu iki kıta arasında bariz bir vahdet gösteren ve âdeta üçüncü bir kıta manzarasını veren sahayı kastediyoruz». Türk elleri arasında coğrafi birlik olmadığını zannedenlerin, üstâdın bu tarifine dikkat etmelerini tavsiye ederiz. Filhakika bugün de büyük Türk âlemi eskiden olduğu gibi ve belki daha ziyade, bir birlik teşkil etmektedir.

Profesör Raşonyi, yalnız Türk tarihi, Türk coğrafyası ve Türk kültür ve bakımından değil Türk lingistiği cihetile de bize yüksek tetkikler sunmakta ve Türk dilinin akraba dillerle münasebetlerini incelemektedir: «... Eski bir ana Altaylı dili vardı. Bunun birçok müşterek hususiyetleri aslı Türk ve aslı Mogol dilleri vasıtasile zamanımıza kadar intikal etti... Türk dillerinin tarihi ve mukayeseli tetkikleri üzerinde çalışan bir âlim bugün artık Moğolcanın lehçelerini de dikkat çevresi haricinde bırakmaz. Bununla beraber dil akrabalığının da ırk akrabalığını ifade etmediğini tekrar etmeliyiz.»

Müellif Türk lehçeleri arasındaki bazı hususiyetlerden bahsederken şöyle diyor:

«Bununla beraber bu hususiyetleri yalnız başına fazla izam etmek doğru değildir; zira ayrı ayrı bunların her biri dünyanın başka yerlerinde de görülür. Asıl mühim olan bu hususiyetlerin büyük Eurasya mintakasında Urallı ve Altaylı kavimlerde her yerde ve aynı zamanda toplu olarak bulunması ve bu sebeple bu aileye mensup dillerin bünyesinin müşterek vasıflarla birleşmeleridir... Eğer şimdi Ural - Altaylı denilen dil ailesinin sair komşu dil aileleriyle (Meselâ Sami, Çin, Tibet vesaire ile..) olan münasebetini tetkik edersek görürüz ki, bu dillerin kuruluş sistemi Urallı ve Altaylı dillerinden çok farklıdır. Aralarında şüphe götürmez tezatlar bulunmasına rağmen bile bu diller diğerlerine nispeten İndo-German dil ailesine en çok yakınlık gösterirler... ilâh»

Türk adının menşei ile Türk dilinin yayılması ve Türk adları hakkında da kuvvetli ve geniş tetkikleri ihtiva eden sayın profesörümüzün «Dünya tarihinde Türklük»

eserinin yakında basılabilmek imkânını şünerek şimdiden sevinmemek mümkün müyor. Çünkü onun büyük Türklüğe ettiği hizmet pek yüksek olacaktır. Çünkü okuyucular bu eserde Türklüğün tarihine, rafyasına, âliline, adlarına; zaman ölçüsüne, din, âdet ve kültürüne ait pek çok kıymetli bahisler bulacaklardır.

Bu münasebetle muhterem profesör Raşonyi, Ankara Üniversitesinin Türkiyat Kütüphanesinden Türklüğe ilim ve şuur sahalarında ettiği büyük hizmetlere ilâveten «Dünya tarihinde Türklük» adındaki eserini yayından dolayı da minnet ve şükranlarla sunarken bundan böyle de, tanıdığı ve vîp takdir ettiği Türklüğe hizmet yoluyla büyük başarılar isteriz.

H. E. ERKİLET

Seçme Sözler

★ Kendi nefsimizle mücadeleyle başladığımız andan itibaren mükemmeliyetin yolunu tutmuşuz demektir.

R. BROWNY

★ Her rasgeldiğim adamın bana cihetinden üstün olduğunu gördüm ve daha refakatinde bir şeyler öğrenmek imkânını buldum.

EMERS

★ Kendini muhatabının yerine koyarak olayları onun görüş zaviyesinden görme kabiliyeti hayatta muvaffakiyetin başıdır.

HENRY FORD

★ Halkın ekmek kadar adalete de ihtiyacı vardır.

CHATEAUBRIAN

★ İzdivaç bir dâvaya benzer: Tarafeyrden biri ondan memnun kalmaz.

BALZ

★ Deha büyük bir sabır mahsulüdür.

A. DE VIGNY

★ Gönül isterdi ki insan her gün hoş bir beste işitsin, iyi bir şiir okusun, güzel bir tablo seyretsin ve mümkünse bir kaç güzel söz söylesin!

GOETHE

★ Kederlenmeğe daha mahal yokken keder duyan kimse muhakkak ki lüzumundan fazla kederleniyor demektir.

SENEQUE

★ Bedbin adam güneşi ancak gölge yapan bir şey telâkki eder.

MARDEN

Avrupa medeniyeti yıkılıyor mu?

Yazan : Peyami SAFA

Şimdiki harbin peşinde sürüklenen şüpheden biri de bu.

İsterseniz giderayak, bir kere daha şu soruları yoklayalım: Avrupa neresidir, medeniyet nedir, Avrupa medeniyeti ne demek?

Avrupa yalnız coğrafyacılar göre bir kırdır. Temsil ettiği kıymetlerin olduğu hudut lirse, içine Okyanusları da alan bambaşka bir Avrupa haritası ortaya çıkar. Bu baddan, Avrupa kafası düşünen ve amel eden her yer Avrupalıdır. Fakat hudutlarından rıda seyahate çıkmadan evvel, bu kafa doğduğu ve büyüdüğü yer Avrupa kıtası olduğu için, onun tarihinde coğrafyayı, tatar, sosyolojiyi ve etnolojiyi aynı zaman ve aynı derecede memnun edecek bir şümule ihtiyaç vardır. Avrupa, adının delâli ettiği kıtadan doğmuş bir kıymetler sistemi telâkki edilirse bu şümule epey varılır olur.

Medeniyete gelince, bunu da müphem-i nisbetinde şümüllü bir tarife sokmak mümkündür. Klan, kabile veya millet, her alı cemiyetin kendine has âdetleri vardır. Fakat bunlardan bir kısmı oldukları ile kaldıkları halde bir kısmı başka cemiyetleri istilâya giderler. Kıymetlerin ıyile yabancı grupları fethetmesi, en es-zamanlarda ve Avustralyalılar gibi ip-dai kavimlerde de görülür. Bunların mu-sisi, plâstik veya dram sanatları, dansı, satılık mal gibi kabilelerden kabileye tatar, gösterilir, beğendirilir ve kıymet mü-lelesine esas teşkil eder. Yalnız güzel sanat veya teknik değil, idare şekillerinin, kanunların ve kanunların da memleketten memleketle geçtiği malûm. Eski İyonya'da an «Kanunu Esası» fikri bütün Yunan-istana yayılmış, felsefesini doldurmuş, res publica halinde Romaya gelerek cumhuriyetlerine kadar yaşamış-tır. Medeniyeti muhtelif cemiyetler arasın-da müşterek bir kıymetler yekûnu telâkki edebiliriz.

Fakat medeniyetlerin de muhtelif şekil-leri, cemiyetler gibi aralarında benzeyişler ve ziddiyetler gösteren kendilerine has ka-akterleri vardır. Bunlar dinlere, lisanlara, talara, kavimlere göre, münakaşası hâlâ am eden ayrı ayrı tasniflere uğrarlar. Psi metoda taallûk eden bu fikir ihtilâf-ı bir Brahmanizm medeniyeti, bir islâm medeniyeti, bir Yunan medeniyeti, bir Av-

rupa medeniyeti kabul edilmesine mâni ol-mamıştır. Bu sonuncudan anladığımız şey, evvel zamanda, Akdenizin kıyılarında teşek-kül eden bir zihniyetin şimalden gelen te-sirlerle kaynaşarak ortaçağda pıstıktan son-ra Rönesansı doğurmasıdır. Bu medeniyet, nihayet şimal ve cenup mistiği arasında sallanan kıt'avi bir zihniyet olmaktan çıkmış, dünyanın hemen her tarafını kapla-mıştır. İçinde Akdeniz kültürünün, hristi-yanlığın, Cermenliğin derece derece payı vardır.

Avrupa medeniyetinin yıkılmasından korkanlar ikiye ayrılmış görünüyolar. Bir kısmı tarihçi Segnobos gibi onu köprülerden ve rıhtımlardan ibaret sananlardır. Hava bombardımanları bu köprüleri ve rıhtımla-rı yıkınca, bunların temsil ettiği medeniyet-ten eser kalmamak tehlikesi vardır. Diğer bir kısım için, ki fikirleri ehemmiyet veril-miye değenler yalnız bunlardır, Avrupa me-deniyeti çoktan inhitat halindedir ve sü-ratlı bir istihale geçirmek veya göçmek şıklarından birini tercih mecburdur. Bü-yük ve asli kültürlerin geçmiye mecbur ol-dukları safhalar birbirinin daima aynıdır. Her kültür bir iptidailikle başlar, tam ol-gunluğunu bulur ve kaybolmadan evvel, inhitat halinde bir medeniyete inkılâp eder. Gerek bu kültürler, gerekse bunları terkip eden unsurlar arasında, nihayet şekillerinin istihalesile biten bir üstünlük mücadelesi başlar. Avrupa şimdi bu mücadeleyi yaşı-yor.

Büyük Harbin sonundanberi dünyayı saran bu fikirleri ne daha fazla izah, ne tefsir, ne tenkid edeceğim. Ötedenberi ihtilâlcî mizaçları ve hassasiyetleri okşayan bir kelimenin bu bahiste de bizi aldatma-sından korkacağımızı işaret edip geçece-ğim: «Yıkılmak» kelimesi. Edebiyatta bile kıymetine eskisinden çok daha fazla hudut çizdiğimiz istiareyi, güzelliğin değil de ha-kikatin hizmetinde kullanırken aldanmaya mahkûm olmamız ihtimalini düşünüyorum. Yıkılmasından korkulan nedir? Bir duvar değildir, bir kubbe değildir, bir çatı değil-dir. Medeniyet gibi girift ve derin bir kıy-metler manzumesinin devrilmesi fikrinde, yenileşme ihtiraslarını doyuran bir müba-lâğanın bütün dramatik unsurları görünüy-or.

Tarihte hiçbir medeniyet yıkılmamış, cevherini yeni teessüse başlıyan bir kıymet-ler nizamına ağır ağır terkederek istihaleye

uğramıştır. On altıncı asrın başını alalım. Değişiklikler yamandır. Arzın büyük bir kısmı keşfolunmuştur. Kilise bölünmüştür. Yeni icat edilen matbaa insan sözünü ala-bildiğine çoğaltmak, yaymak ve tesbit et-mek imkânını getirmiştir. Eski mimari bir-denbire gözden düşmüş, yeni sanatlar doğ-muştur. Eski Yunanca birdenbire hiç bek-lenmedik bir itibar kazanmıştır, ilh... Böyle bir hülâsa içinde sırtısıra ve yanyana sa-yılırsa bu inkılâplar bir çağın yıkılışını ifade eder görünür. Halbuki Rönesansın klâsik kültürden doğuşu, bütün bir ortaçağ boyunca en aşağı bin senede vukua gelmiş-tir ve içinde barındırdığı en büyük cevher, bin sene evvel yıkıldığı sanılan Greko-Lâtin kıymetlerinin ağır istihalesinden baş-ka bir şey değildir.

Belki Avrupa, bugün, namzet olduğu istihalenin en büyük merhalelerinden birini yaşıyor. Yeni bir çağa geçmesi mukadderse bile, bu inkılâp, bütün bir kıymetler siste-minin topyekûn ve gümür gümür yıkıl-ması değil, eskiyi yeniye bağlayan köprüyü kurması şeklinde gerçekleşmiye namzet gö-rünüyor.

Inkılâpların tarihine bakıldığı zaman, dibinde ölü medeniyetler yatan uçurumlar değil, eskileri yenilere bağlayan köprüler gö-rünür. Büyük Rönesans böyle idi ve her Rönesans böyle olacaktır.

PEYAMI SAFA

ULUDAĞ ÇOBANLARI

— 1 —

Yeşil yeşil akar vâdide hava,
Yeşil yeşil titrer gölgeler yerde.
Çobana cennettir bu yeşil yuva,
Çobanın gözü yok başka ellerde...

Kayalık, gönüller kadar sarp, derin;
Burada yıkanır ruh serin serin;
Yağar ilhamları sevginin, şiirin,
Gülüp ağıladıkça gök perde perde...

Çoban içten vurgun nazlı Ayşeye...
Gizlenip bir kuytu, yeşil köşeye,
Bakmaz hayalinden gayri bir şeye;
Önünden bir başka âlem geçer de...

Kavalında yanık bir türkü ağlar,
Titreşir havada renkli dalgalar;
Uyar bu ahenge çay, ağaç, davar;
Periler rakseder çimenliklerde...

Kuşlar dem çekerler gizli dallarda,
Bir yolcu duraklar vâde dalar da;
Kayalar başını kaldırırsa yada,
Rüzgâr dona kalır eser eser de...

Bir kuzu garipser bu ince şiiri,
Bir derin «me!» çeker, ses verir biri...
Çoban! Kavalının yer, gök esiri;
Bir çalar da bin dert katarsın derde...

— 2 —

Uludağ gökleri bu akşam al al..
Daldı bir ateşli rüyaya çoban...
Altın yayılardan ses verdi kaval;
Döndü bir güneşe, bir aya çoban..

Tâ «Cennetkaya» dan bir kuş uçar da
Aranır, çırpınır ağaçlıklarda...
Daha ne çocuktun geçen baharda
Düşmeden bu eşsiz sevdaya, çoban!..

Ayşe sarı saçlı, elâ gözlü mü?
Sesi kalbe değer, yanık sözlü mü?
Yüreği sen kadar içli, özlü mü?
Lâyet mi gördüğü vefaya, çoban?

Çoban, gönül yakar, leventtir boyun;
Duru sular gibi temizdir soyun;
Varın, bir kavaldır, üç beş de koyun;
Kayalar üstünde bir kaya, çoban!..

Dağ, ulu; ovalar duada, ıssız;
Yol açar sürüye bir iki yıldız;
Uçurumlar verir ilhamına hız,
Bakar o ateşle dünyaya çoban...

Birleşti gözlerde doğu ve batı,
Erittin ruhunda bir tabiatı,
Bekleyip her şey bu ulu saati,
Seninle yükseldi mevlâya çoban!..

— 3 —

Vâdiyi sis bastı, çoban nerede?
Dağlar gölgeledi inmedi davar,
Söğütler eğilmiş ağlar derece,
Batıda uğursuz bir haber mi var?

Kavalın sesi yok, rüzgâr kupkuru;
Sellerle köpürmüş «Dombay çukuru»;
Yine yol bulursa ağıla doğru
Ayşeye göz koyan dükkân haydutlar?..

«Bakacak» yolları birden daraldı;
Gün, akşam olmadan yarıda kaldı;
Leşluğa çarptı bir kartal kanadı,
Tepeden çık gibi indi bulutlar...

Şimdi her adımda bir tuzak, çoban!
Geçitler kapalı, köy uzak; çoban!
Dağıldı koyunlar, at, buzak, çoban!
Kayboldu çevrende bütün umutlar!..

Dolular taş gibi yağdı yamaca;
Çığlık eğilgindir çaylak, atmaca;
Çoban nasıl varır gayri amaca
Tâ «Karatepe» den inince kurtlar?!

Çobanın tükenmez çilesidir bu!
Kaderin bir yaman sillesidir bu!
Uludağın bitmez hilesidir bu!
Gazaba mı geldi eski mabutlar?..

ŞÜKÜFE NİHAL

Seçme Sözler

★ En makbul ve temiz dua insanın içinden yaptığı duadır. P. PRETEUX
★ Mevcut olmasaydı Allahı icat etmek icabederdi. VOLTAIRE
★ İnsanı yaşatan da ölümdür, teselli eden de! BAUDELAIRE
★ Ölüm kâmil adamı gafil avlıyamaz. LA FONTAINE
★ Dünyaya gelmemiş gibi yaşamış olan nice insanlar vardır. VICTOR HUGO
★ Dünyaya gelmek, ölmeğe başlamak- tır. THEOPHILE GAUTIER
★ Saadetin bir saatından fazla sürseydi bahtiyar olduğunun farkında olacak mıydın? VILDRAC

★ Ebedi olmıyan şeyin kıymeti mi olur! LECONTE de LISLE
★ Her şey gelip geçer, yalnız kuvvetli bir sanat ebediliğe mazhurdur. Th. GAUTIER
★ Sanat uzun bir iş, zaman ise kısadır. Ch. BAUDELAIRE
★ Can sıkmanın sırrı aklına geleni söylemektir. VOLTAIRE
★ Biz olayların daima bir tarafını görürüz. V. HUGO
★ Her şeyi biliyorum, kendimden mâda! F. VILLON
★ Ancak haddini ve hududunu bilen insan büyüktür. ABEL BONNARD

★ Az ısrar et, hiç gülme, daima gülü J. MOR
★ Ömrümüzün yarısını ümitle ederiz. DE PAR
★ Hülyaya dalmak: İşte saadet; bel nek: İşte hayat! VICTOR HU
★ Hülyaların en güzellerini ki adamlar değil deliler yapar. BAUDELAIRE
★ Makul olmıyan adam hiç bir za leğışmeyendir. A. BARTHELEMY
★ Bütün ümidini kendisi gibi insan ra bağlıyan adam ne vâhi bir adamdır! P. CORNEILLE

Aptullah oğlu Seyyidi Ahmet Efendi

Yazan: Dr. Aptullah Zihni SOYSAL

Bu zat Kırım hanlığı bânisi olan Melek Hacı Giray Han devri ülemasından olup asrının çok yüksek bir siması idi. İki Türk ülkesini birbirine tanıtmak ve Kırım bir silâh arkadaşı bulmak gayesi ile memleketinden Bur-saya gelmiş ve 2 nci Sultan Murad'ın iltifatına mazhar olmuştur.

Türkiyede ikamet eden ve yüksek ilmî ve dinî mansıplara tâyin olunan Aptullah efendi bütün kalbi ile memleketine bağlıydı. Onun vatanına olan muhabbeti her şeyden büyük, her kuvvetten üstündü. Onun nazarında Kırım cihana bedeldi. Şiirlerinin altına Kırımı imzasını atardı. Asrının en büyük ülemasından biri olan Seyyit Ahmet efendi hatip, âlim, siyasetle de uğraşan dâhi, şair bir zattı. Kendisiyle bir görüşen bir daha yanından ayrılmak istemezdi.

1453 tarihinde İstanbulun fetho-lunması onu çok sevindirmişti. İki Türk dünyasını birbirine tanıtmak için gösterdiği gayretin semerelerini toplıyacağına kuvvetle ümit ediyor ve İstanbul'a gelmiye can atıyordu. Bu arzu ile dir ki Merzifon'da Çelebi Sultan Mehmet Hanın medresesinin müderrisliğini ve ayrıca müftü ve kadı vazifelerini ter-kederek İstanbul'a gelmişti.

O, İstanbul'a geldikten sonra Sul-tan Fatih'in sadrâzamı Mahmut Paşa, hocası Molla Gürânî ve müsahibi Veliyeddinzade Ahmet Paşa gibi yüksek şahsiyetlerle tanıştı. Onların vasıtasile Fatih Sultan Mehmet ile de görüşme-ğe muvaffak oldu. Aptullah efendi herkeste olduğu gibi Fatih'in üzerinde de çok iyi bir intiba bıraktı. İlmî ve zekâsı padişahı hayran etti ve sarayında bulundurduğu âlimler arasına onu da soktu.

Bir gün Fatih, Edirneye gitmek için at üzerinde İstanbul'daki Edirne-kapısından çıkıyordu. Aptullah efendi de yanında idi. Sultan ona hitaben «vaktile Kırım'da pek çok âlim, mü-ellif ve şair yetişmesine, ehalisinin şe-

Kamp Marşı

Genciz!.. Bize cenk aşkı veren meş'ale kandır,
Her çağda şeref tâci giyen ülke vatandır.

Biz ün katacak öncüleriz coşkun akından,
Türküz!.. Kılıcın rakısı ezelden beri şandır.

Kıskansa bütün yer yüzü kopmaz gerilen yay,
En namlı yiğitler yine bizlen savaşıdır.

Saldık mı şafak vakti şu yekpâre sınırdan,
Hür bayrağı koşturduğumuz saha cihandır.

Âtisini dünden daha üstün tanıyan baş,
Tarihine her yönde zaferler yaratandır.

Gökler bile mağrur iken (Ay-yıldız) ımyıla,
İnsan o ki, «Türküm!» diyerek yurda tapandır.

Hikmet Şinasi ÖNOL

caatile maruf ve kusursuz bulunması-na rağmen şimdi bu güzel memleke-tin harap' olmasının sebebini» sormuş-tu. Seyyit Ahmet efendi de cevaben buna ne gibi bir esbabın âmil oldu-ğunu büyük bir vukuf-la anlatmıştı. Fatih onun bu izahatını dinledikten sonra Sadrâzam Mahmut Paşayı cel-bederek Kefe, Azaf ve Tat ellerinin zaptına emir verdiği o zamana ait edebî ve tarihî kitapların bir çoğunda mu-kayyetir.

Seyyit Ahmet bin Aptullah efendi H. 879 da İstanbul'da vefat etmiş-tir. Oğlu Muhittin efendinin Ağayokuşunda inşa ettirdiği câmiîşerif avlu-sunda gömülüdür. Vefat tarihi Keşfüz-zünun'da 850, 856, 862 ve Sicilli Os-maniyede 864 olarak gösterilmiştir. Künhül Ahbar'da Bursa'da medfun ol-duğu yazılı ise de Bursa'lı Mehmet Ta-hir beyin anlattığına göre bu doğru değildir.

Mevlevî tarikatına mensup olan müşarünileyh Türk tarihlerinde «Mev-lânai Kırımı» mahlasile meşhurdur. Gerek Sultan Fatih'in divanındaki şiir-lerinde ve gerekse Şehzade Sultan Korkutun müntehabatında onun ismi-nin yazılmasına lüzum görülmiyerek sadece «Mevlânayı Kırımı» veyahut

«Mollai Kırımı» ünvanı ile tanınır. Müşarünileyhin eserleri bahsedildi-ğinden lâıyk olduğu şöhitile tanınma-mıştır.

Yazma halinde kalan başlıca eserleri şunlardır :

1 — Haşiyei tefsiri beyzavî (Mev-lânai Kırımı) bahüttadil Fi Keşfi Envarütter

2 — Şerhi Müftahilgaip (Mev-lânai Kırımı) eli ile yazdığı kıymetli bir nüshası Şe-lim Ağa kütüphanesinde olup H. 879 senesinde telif edildiği kitabın son sa-tırlarından anlaşılmaktadır.

3 — Şerhi Gülşenirâz: Mutasa-vıftan Şeyh Mahmut Şebetseri'nin mu-ruf eserinin Fars ibaresinin şerhidir. H. 879'da yani vefat senesinde ikr-edilmiş olup bir nüshasının Ayasof-ya kütüphanesinde olduğunu Bursa Mehmet Tahir bey kaydediyor.

4 — Haşiyei Şerhi Akait.

5 — Haşiyei Telmihi.

6 — Şerhül Lebbül Libab;

7 — Haşiyei Alelmutavval müsemma Bilmaul: Nuruosmaniye Yenicami kütüphanelerinde birer nüshası mevcuttur. Kendi eli ile yaz-dı nadir bir nüshası da Ragıp Paşa kütüphanesinde 1235 numarada bul-maktadır.

Dr. Aptullah Zihni SOYSAL

ATILÂ

Yazan : Nejdet Sançar

Kısa bir boy, geniş bir gövde, büyük bir baş, seyrek bir sakal, esmer bir ten, keskin bakışlı bir çift göz... Tarih; bütün Batıya korku salan, düşmanlarını dize getiren ve Türk adını Avrupada yıllarca şerefle gezdiren Atılâ'yı bize böyle tanıtır.

Atılâ; bütün büyük Türk başları gibi savaşçı bir padişattır. Ömrü kavga yerlerinde geçmiş ve bu savaşçılığı ile ki düşmanlarını ezerek büyük bir imparatorluk kurmuştur. Avrupanın büyük bir kısmını içine alan bu imparatorluk, ana yurtlarımız dışında kurulmuş devletlerden birisidir.

Atılâ, Kun Türklerindendir. Soyumuzun bütün oruklarını tarihte ilk olarak bir bayrak altında tophyan Kun'lar, dâhi Mededen sonra, Atılâ ile, Türk dünyasına ikinci büyük bir kahraman daha vermişlerdir. Türk birliğini kuran birinci kahramandan yedi yüz yıl kadar sonra gelen bu ikincisi, Parise kadar bütün Avrupayı Türk erlerine çignetererek tarihimize yeni şanlı sayfeler eklemiştir.

Atılâ'nın Avrupadaki akımları, cihan tarihinin en büyük hâdiselerindendir. Miladî tarihin bu büyük oğlu, Türk adını Avrupa'nın en büyük korku olarak yerleştirmiştir. Onun buyruk verdiği Türk orduları Batının altını üstüne getirmişler ve bu suretle milletimizin askerlik gücünü bütün dünyaya bir yol daha göstermişlerdir.

442 de Bizans üzerine yürüyüp bütün Trakiyayı çignedikten sonra düşmanlarını barışa mecbur eden ve haraca bağlayan Atılâ'nın en büyük akımlarından birisi, Batı seferidir. Atılâ, bu büyük seferi 451 de yapmıştır. İstila ettiği yerlerin askerlerini de alarak pek büyük bir kuvvet ile ilerliyen Türk hükümdarının bu seferi, Avrupayı yerinden oynatan pek mühim bir hâdisedir. Türk ordusu bir çığ gibi süratle ilerliyerek Paris yakınlarına kadar gelince, dehşet içinde kalan Avrupa, bu seli durdurabilmek için bütün gücünü ileri sürdü. Bu güç; Romalılar, Vizigotlar ve diğer Batı kavimlerinden mürekkep bulunuyordu. Atılânın ordusunda ise Ostrogot'larla, zaptedilmiş yerlerin halkından mürekkep diğer kavimler de vardı. İki ordu 451 de Şalon'da karşılaştılar.

Türklerle Romalıları ve müttefiklerini göğüs göğüse çarpıştıran bu meydan savaşı,

çok kanlı olmuştur. Atılâ'nın buyruğundaki yabancıların başarı kazanamadıkları bu savaşta, Türk hükümdarı kendi Kunlarıyla Romalıların üzerine yüklenerek kanlı boğuşmalardan sonra onları geri atmış ve duruma hâkim olmuştur. Pek sert çarpışmalardan sonra, akşam savaşı durduğu zaman her iki taraftan da birçok adam toprağa düşmüş bulunuyordu. Bu hal iki tarafı da yeniden saldırmaktan ahkoydu. Got Kralı çekilince, Atılâ da geri döndü.

Sonu alınmayan, fakat bütün Avrupayı dehşet içinde bırakan bu savaştan az sonra,

İZİN VER DE!

İzin ver de rüzgârlarla başbaşa
Yağız atım dümdüz etsin dağları;
Bana ümit bağlayan her ırkdaşa
Yaşatayım gene eski çağları.

Gece gündüz bekliyen var yolumu
Geç kalırsam hüznün göker yüzüne;
Bu dünyada biken olmaz kolumu
Bir inersen bozkırların düzine.

Kalblerde O, başımızda Sen varken
Reva mıdır böyle dizgin kasayım?!
İzin ver de bir sabah gün doğarken
Ayağımı öz yurduma basayım.

Süreyya ENDİK

Atılâ, Roma üzerine yürümüştür. Büyük hükümdar, Romalıların savaştaki beceriksizliklerini biliyor, onlardan müthiş bir intikam almak istiyordu. Evvelki kanlı savaşta yenilmemiş, iâkin istediği sonucu da elde edememişti. Bu defa hesap tam görülecekti. Ordularını ileri süren Türk hükümdarı, hiç bir engele raslamadan Romanın şimalindeki Aquila şehrine kadar geldi. Burada mühim bir çarpışma oldu. Atılâ, korunma durumu pek güzel olan şehri, kalenin duvarları altına yığdığı eğerlere ateş verdirerek onları zayıflatıktan sonra umumi bir hücumla ele geçirdi. Bu mühim kalenin zaptı, Roma şehirlerinin Türklere kapılarını açmalarına sebep oldu. Artık Atılâ, bir askeri yürüyüş yapar gibi ilerliyordu.

Roma; Türk ordularının önünde du-

ramıyacağını anlamıştı. Bizansın yaptığı gibi, Türk gücü önünde dize gelmekten başka çare yoktu. Romayı Kun ordularının ayağından ancak bu kurtarabilirdi. Romalıların bu doğru tarafına saparak ordularının başında ilerlemekte olan Atılâ'ya bir heyet gönderdiler. Papayı başlık yaptığı bu heyet Romanın bağışlanmasını diliyecekti. Heyet süratle hareket etti. Mağrur Papa, Atılâ'nın yanına varınca, huzura merasimlerde giyilen muhteşem elbisesiyle çıkmış, Romanın ricasını bu suretle yapmıştır. Atılâ, ayağına kadar gelen Romanın ve bütün hristiyanlığın bu en büyük simasına çok iyi muamele etti. Sonunda düşmanlarının ricasını kabul ederek, vergi verilmesi şartı ile ordularını geri çekmeğe razı oldu. Bununla Roma şehri Türk ayaklarının altında çignenmekten kurtuluyor, fakat Romalılar hem askeri, hem de siyasi bir bozgunu tarihlerine geçirmiş bulunuyorlardı. Müthiş ordularını geri çeken Atılâ da, Romayı haraca bağlayarak zaferlerine bir yenisini ekliyordu.

İtalya seferi Atılâ'nın son savaşıdır. Bu ulu Türk padişahı, son zaferinden bir yıl kadar sonra ölecek Avrupaya geniş bir nefes aldırılmış oldu.

Atılâ'nın ölümü pek büyük bir hâdise olmuştur. Avrupa, kafasının üstünden eksik olmıyan bir çelik topuzdan kurtulmuş, Türkler ise sonsuz yaşlara dalmışlardır. Ölüsü içiçe geçirilmiş üç tabuta konmuştur. Bunlardan birincisi altın, ikincisi gümüş, üçüncüsü demirdi. Asker ve halk saçlarını yolarak ağlamışlar, en seçme ve yiğit atıllar ölüsünün etrafında savaş oyunları oynamışlardır. Gömülme işi de geceleyin gizlice yapılmıştır.

Tarihin derinliklerinde on beş yüzyıldanberi uyumakta olan Atılâ, ırkımızın baş kahramanlarından birisidir. Doğu ve batı Romayı haraca bağlamış ve kendisine yalvartmış, bütün Avrupaya kan kusdurmuş, birçok şehirler zaptetmiş ve bunlarla Türklüğün savaş tanrılarından biri de o olmuştur. Bu kadar sert ve savaşçı olduğu halde millete karşı yumuşak ve kibirsiz olarak yaşamıştır. Onun sertliği ve gururu yabancılarla karşı idi ki bu vasıfları ile de Türklüğe en büyük örneklerden birisidir.

Nejdet SANÇAR

İZNİKTE KIRGIZLAR, ÖZBEKLER SELÇUKLAR

Yazan : Rıza YALGIN

İznik Bursa vilâyetinin en küçük bir kazası olmakla beraber en mümbit ve en şirin bir tabiatın içinde inci kadar kıymetli bir yerdir.

Surlar içine dizilmiş, şehir yapıları arasında Grek, Helenistik, Bizans, Arap, İran, Türk eserleri bu kasabacığın açık bir müze halinde olduğunu hemen belirtir.

İznik'in en hususî kıymeti ilk Osmanlı Türklerinin eserleri üzerinde tebellür eder. Bunlar, Nilüfer Hatun'un İbnibatuta'ya ziyafet çektiği Nilüfer imareti, (*) Koca Candarlı'nın cami ve türbesi, Rumeli fâtihi Şehzade Süleyman Paşa'nın medresesi, Kosova'da boğdurulan Yakup Çelebi'nin imareti ve muhtelif hamamlar, türbeler ve Türk yapılarıdır. Bunlar, Osmanlıların ilk eserleri bakımından fevkalâde orijinal kıymetleriyle ziyaretçiler için bir mâbet sayılır.

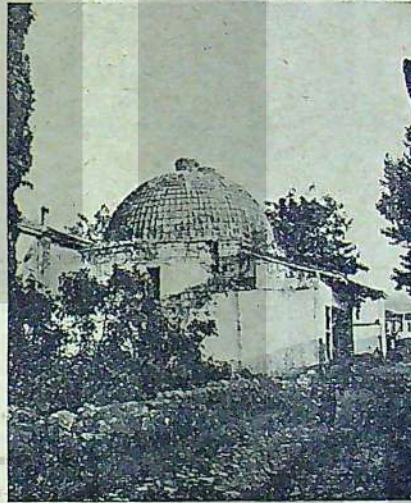
Biz bu yazımızda, Osmanlılarda devşirme usulü başında Osmanlıların güven buldukları Orta Asyalı Türklerin ne kadar kuvvetli bir akınla Osman ve Orhana yâr olduklarını hatırlatmak istiyoruz. Bunu teyit için İznikte üç tane canlı eserimiz var.

Bunlardan biri Kırızlar mahal-

lesi ve türbesi, bir diğeri Özbek mes-cidi ve sonuncusu Selçuk hamamıdır.

Bu üç yapı İznik'i zapteden kuvvetlerin asıllarını tanıtmaları bakımından çok büyük bir değer arzeder.

Görüyoruz ki: İzniki uzun müddet muhasara eden ve nihayet ele geçiren Osmanlı kuvvetleri öz Türk ir-

İznikte Özbekler mescidi

kindan ve halis Türkmen boylarından teşekkül etmiştir.

Bugün hâlâ yapıları sahihsiz ve bakımsız fakat oldukça sağlam olan Kırızlar türbesi; İznik'in cenup kapısı olan Yenişehir kapısının dışındadır. Kırızlar belki davarcı oldukları için şehrin içine girmiyerek burada bir mahalle tesis etmişlerdir.

Yenişehir kapısı dışında bir harap cami, (Orhan camisi) bir hamam ve birçok ev yapıları Kırızların mahallesini teşkil etmektedir. Bu mahallenin garbında ise Kırızların oldukça muhafaza edilmiş bir de türbesi vardır. Halk, bu türbeyi Kırızlar ve Camasa (**) adıyla, tam eski lehçesiyle korumaktadır. (Bursada Ulucami kible-sinde eskiden Kırızlar adıyla yâdedilen bir mezar vardı, sonraları bu

mezarın kalkmış olduğunu görüyoruz ki her halde bu da bir Kırız büyüğünün mezarı idi.)

İznik Hükûmet caddesi üzerinde ve Eşrefoğlu Rumi'ye giden yolun başında Özbek mescidi Kırızlardan başka İznik'e sahip olan Özbeklerin de muhasara ve işgal kuvvetleri arasında bulunduğunu gösteriyor. Bu mescidin ravağı yıkılmış ve kitabesi sonraları mescidin iç penceresi içerisine yerleştirilmiştir. Bu kitabeye nazaran mescit İznik'in işgalinden bir sene sonra ikmal edilmiştir.

Şehrin içinde ve İstanbul kapısına giden yolun şarkında harabolmuş küçük bir hamam vardır ki bu hamam bize İznik'te Kırız ve Özbeklerden mâla Selçuk Türklerinin de yerleşmiş olduğunu ispat etmektedir. Bugün Selçuk hamamı adını taşıyan küçük fakat pek nefis olan bu yapı emval-i metruk meyânında bir adama verilmiş olduğu için ölüme mahkûmdur.

Bundan başka İznik'te Şeyh Kutbettin'in, Davud-u Kayseri'nin, İbrahim Paşa'nın, Mahmut Çelebi'nin de eserleri görülecek Türk yapıları arasında Osmanlıların ilk devirlerinin tarih vesikalarıdır.

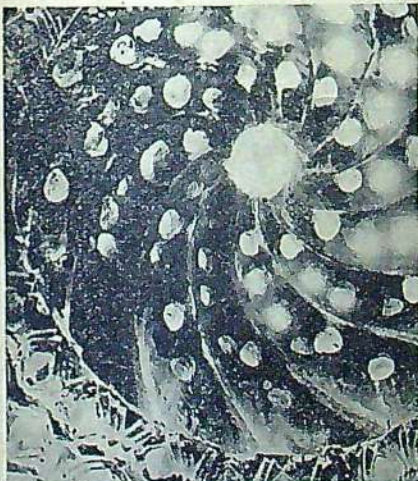
İznik'teki bu güzel mâbetlerimiz çinilerle süslenmiş ve kubbeleri kurşun yerine 42 santim uzunlukta 29 santim genişlikte sırlı büyük kiremitlerle örtülmüşlerdir.

Türkiyenin başka bir yerinde bulamıyacağımız bu yapı örnekleri her bakımdan ve kıskanarak korunmağa değer eserlerimizdendir.

R. YALGI

(*) İbni Batuta Seyahatnamesi: cilt I, sahife 342-243.

(**) Camasa: türbede mefûn olan bir Kırız büyüğünün adı olsa gerektir.

İznikte Selçuk hamamı kubbesi

ÇOBAN

Yazan : Münife BARAN

Tepeyi iner inmez taze bir baharla karıştı. Tarlaların ötesine berisine serpilen bademler kabarmış hattâ tomurcuklar pembe tebessümlere başlamıştı. Halbuki «Yamıktepe» nin arka yamacındaki «Karaderede» köyünde, hâlâ rüzgârlı acı bir kış vardı. Sanki Kuzey Anadolu'nun bütün poyrazları orada buluşurlardı. Otu, ağacı kit bir köydü. Fakat içinde yaşayanlar, büyük insanların hep kendi aralarından çıktığını söyleyerek öğünürlerdi.

Alçak dallardan, yarı patlamış bir tomurcuk kopararak mintanının iligine taktı. Daha güneş görünürlerde yoktu. Zaten köyünden gün ağarmadan çıkmıştı. Belki iki saatten fazla, gittikçe açılan morluklar içinde yürüyerek bu düzlüğe inmişti. Karşıdaki değirmenler artık kolayca seçiliyordu. Hattâ arkalarında, güneşi haber veren ilk kızartılar belirmeğe başlamıştı. Gökyüzü masmaviydi. Yıldızlar silinmişlerdi. Yalnız, kocaman, yakın bir yıldız hâlâ pırl pırl ya-nyıyordu.

Sarı Recep, bugün hava iyi olacak, diye düşündü. Hem artık «Ağalarçiftliği» ne de yaklaşıyordu. Değirmenlerden sonra bir saatlik yol ancak vardı. Kalbi, tatlı bir heyecanla küt küt atıyordu. Bu doğan gün belki de ona, yepyeni, değişik bir hayat getirecekti. Belki bir iki sene içinde o da «Recep ağa» olup çıkacaktı.

Değirmenlere gelince dinlenmek için oturdu. Güneşin ılık elleri yüzünü, boynunu okşuyordu. Çıkımından ekmeğini çıkardı. Lokmalar ağzında tathlaşarak eriyordu. Göğsünde sevinçten deliren mini mini bir kuş vardı sanki...

Gözleri, karşı tepeye yaslanmış olan çiftlik binaları civarında koyun sürülerini aradı. Göremeyince, bu sevinç büsbütün arttı. İçindeki kuş ona: Haydi kalk, haydi kalk! diyordu.

Ekmeğini bitirmeden kalktı. Yaban nanesi ve kekik kokuları, rutubetli toprak kokusuna karışarak genzini gıcıkliyordu. Bacakları vücudunun ağırlığını duymuyor, iri sarı dişlerini pek örtmeyen ince dudakları memnun bir gülüşle açıyordu. Demek akşam köyde duydukları doğrudu! Çoban İsa hasta, demişlerdi; bu haber onu bütün gece uyutmamıştı. İçinden: İnşallah benden evvel varıp İsanın yerine geçen olmamıştır, diyordu.

Sarı Recep, tarlalar arasında saka kuşu hafifliğiyle ilerlerken düşünüyordu: Yedi sekiz yıl önce, kendi köyünden Fettah bu

çiftliğe çoban olmuştu. Kumral, yakışıklı bir delikanlı idi. Kardeşile beraber öksüz kalmışlardı. Köylü onlara bakıyordu. Hattâ kasabaya gönderip okutmuşlardı bile. Sonra Fettah köye dönmüş, biraz sonra da bu çiftliğe kapılanmıştı. Kardeşi için «Hâlâ okuyor» diyorlardı. Fettah çiftliğe girdikten sonra, bir sene geçmeden ötedenberiden met-hi duyulmağa başlamıştı: Sürüler çoğalmış, sütler bollanmış, kasaplık hayvanların etleri lezzetlenmişti. Güya Fettah kardeşine kitaplar ısmarlıyor; onlara göre hareket ediyormuş, hattâ hayvanların hastalığını bile kendi iyi ediyormuş diyorlardı. Daha sonra Hacı ağanın kızı Güllü ile seviştikleri haberi yayıldı. Hattâ bir sefer Recep de onları görmüştü. O zaman daha çocuk sayılırdı ama, o da her Anadolu çocuğu gibi vaktinden evvel olgunlaşmıştı. Issız kırlarda bir kadınla bir erkeği yalnız görünce ne düşünmek lazım gelirse öyle düşünmüştü. Nihayet bu aşk masalı Fettahın Hacı ağaya damat olmasla sona erdi. Fettah da «Ağa» oldu.

Recep, delikanlılık çağına girdi gireli, en büyük emeli bu çiftliğe çoban olmaktı. Hele Hacı ağanın küçük kızı Nazlıyı gördükten sonra bu arzu bir humma haline geldi. Gerçi kendisi Fettah gibi okumamıştı, ama aklına büyük bir itimadı vardı. Evel Allah nice okumuşları gölgede bırakacağına inanıyordu.

Bu düşüncelerle tâ çiftlik binasına geldi. Tahta büyük kapının iki kanadı ardına kadar açtı. Hacı ağa avluda sabah kahvesini içiyordu. Fettahın arkası dönüktü. İri, yağız bir atın yaralarını temizliyordu.

Recep, çok tereddüt etmeden içeri girdi. Hacı ağa, renksiz, çipil, bunak gözlerle ona bakıyordu. Delikanlının yüreği gümbür gümbür atıyor, çokur yanaklarına dalga dalga kan hücum ediyordu. İhtiyara yaklaşıp elini öptü.

— Ne istiyon delikanlı?
— Çoban İsa hastalanmış!
— Ey!..

— Gayrı davaları ben güdeyim.

Hacı ağa bu sevimsiz delikanlıyı dikkatle süzdü. Gözü pek tutmamıştı. Amma kendisi çiftliğin hiç bir işine karışmadığı için olmaz demedi:

— Fettah ağanın işi bitsin de ona de-yiver!

Recep ellerini kavuşturarak bir kaç adım geri çekildi. Az ileride sıra sıra kovanlar diziliydi. Demek Fettah arıcılığa da başla-

mıştı. Bu, Recebi sevindirdi. Dayıları arıcılık yaparlardı. Kendi de bir kaç ay yanlarında çalışmış, epey şeyler öğrenmişti. Her halde, bu işi Fettah'tan iyi yaparım, diye düşündü. Zaten buraya yalnız çobanlık etmeğe gelmiyordu. Her işe karışmak istiyordu. Seneye, inşallah bu kovanları çoğaltır, koyunları üretir, Hacı ağanın gözüne girer, Nazlıyı alır. Belki de Fettahın yerine o geçerdi. Sevinçten kalbine ıgıl ıgıl bir şeylerin aktığını duyuyordu.

Fettah işini bitirmeye bir kaç defa gerindi. Ensesi, kolları sanki mintanını yırtacak gibi sert ve kuvvetli görünüyordu. Kıyafeti zengin bir kasabakı gibi düzgündü. Hacı ağa Recebi göstererek bir şeyler söyledi. Fettah, yanına çağırarak sordu :

— Adın ne?
— Recep!
— Hangi köydensin?
— Karadereden!
— Benim köyden ha!

Recep sarı dişlerini göstererek sırıyordu.

— Beni tanır mısın?
— Elbet.
— Kimlerdensin?
— Derviş Alilerden.
— Pek âla. Bugün işe başla!

Bir saat sonra yola çıkmışlardı. Fettah, koyunları nerelerde otlatacak, nerelerde sulayacak, onlara nasıl bakacak, uzun uzun anlatıyordu. Recep, dudaklarında bildiği şeyler tekrarlanan insanların tebessümüyle sadece «He, he!» diyordu. Koyunlar içinde imtiyazlılar vardı. Güllünün, Hacı Ağanın, Nazlının koyunları daha iyi bakılmalı, yikanmalı, taranmalı idi. Fettah, sırası gel-dikçe kendisine talimat verecekti. Giderken sıkı sıkı tembih etti :

— Sakın şu karşı bayıra hayvanları çı-karma! Arka taraf dik, kaza çok olur.

Fettah uzaklaşınca omuzlarından ağır bir yük kalkmış gibi oldu. Keyifli keyifli güldü. Sabahtanberi olanlara inanamıyordu. İşinin çabuk oluvermesi nefsine olan itima-dımı arttırmıştı. Artık öteki emelleri de, sı-rasile, böyle kolayca olacaktı. Bugün ona iş buyuran Fettah elbet bir gün ondan akıl danışacaktı.

Neşesi yerinde idi. Yüzü, gözü hattâ eti kemliği gültüyordu. Çoban İsanın yarı ölmüş manzarasını düşünmek bile keyfini kaçır-mıyordu. Onu bu sabah çiftliğin yaylısı ile şehre, hastaneye yollamışlardı. Recep de, döneneği şüpheli olan ihtiyarın odasına yer-

leşmişti bile... Hattâ yola çıkarken, yatağın yanında duran kavalı almağı unutmuştu. Fettah epeyce uzaklaştıktan sonra ilk işi kavalı tecrübe etmek oldu. Ama, menhus âlet onun nefesile hiç bir şey söylemiyor. Avurtlarını şişirerek var kuvvetile öttürdü. Dağlara, çiğ, çatlak bir ses yayıldı. Çoban köpekleri acı acı havladılar.

İki aydır çiftlikte idi. Çoban İsanın vücudunun şeklini muhafaza eden yatağa yattığı akşamdanberi içini bir kurt kemiriyordu: Ya hasta iyileşip dönecek? Ne ise artık onun dönülmeyecek yola gittiğini haber vermişlerdi. Demek artık tehlike kalmamıştı.

Bol yağmurlu geçen kıştan sonra bereketli bir bahar başlamıştı. Çağlalar dallarda bademleşiyor, ekinler tarlalarda durmadan boy atıyordu. Bu iki ayda neler neler öğrenmişti! Fettah Güllüyü nasıl kandırmış, armut kokulu sütleri elle nasıl hazırlamış şimdi hepsini biliyordu. Artık kaval da elinde eskisi kadar âsi değildi. Kendine pek yakın gelen havalar bile uydurmuştu.

Çoban İsanın ölüm haberinden sonra yerine birdenbire ısındı. Hemen her akşam çiftlik adamlarını bir yere topluyor, onlara kendi uğuruna, kahramanlığına, bilgiçliğine ait bir sürü uydurma hikâyeler anlatıyordu. Hattâ mevsimin pek müsait gitmesinden, müthiş bir bereket yılı olacağı anlaşıncaya, bunun da kendi uğurundan geldiğine herkesi inandırmaya çalıştı. Adamlar önceleri kızıyorlardı. Zaman geçtikçe sözlerini tatlı tatlı dinleyip için için gülmeğe başladılar. Hattâ bazı akşamlar kaval bile çaldırıyorlardı. Çatlak acı sesler kulaklarını tırmalarken, sanki pek güzel bir şey dinliyorlarmış gibi başlarını sallıyorlar, gülmek arzusuyla kabaran göğüslerinden Recebi bütün coşturan «Ah» lar koyuveriyorlardı.

Artık Fettaha meydan okumamın, Hacı Ağanın gözüne girmenin, Nazlıyı kandırmanın sırası gelmişti.

Güneşin gökü pırıl pırıl aydınlatığı bir gün, gözleri dehşetle açıldı: Bal toplamağa çıkan arılar, davalarının otladığı çayırıktaki ahlamları sarmışlardı. Biraz sonra çiçeklerin bütün balı emilmiş olacaktı. Akli başından gitti. Zira, Nazlıyı kandırma plânının başında, Fettahın gibi, armut kokulu süt ikramı geliyordu. Lâkin arılar çiçekleri kuruturlarsa Nazlıya sütü nasıl hazırlıyacaktı? Hemen kalın sopasile dallara vurmağa başladı. Arılar şimdi ona hücum ediyorlardı. Eli, yüzü fena halde yanmağa başladı. Sopayı elinden atarak, elbiseleriyle, kendini beş on adım ilerideki derenin içine dar attı. Ara sıra nefes almak için, başını sudan çıkardıkça, gözleri korku ile büyüyordu: Arılar şimdi de köpekleri sarmışlardı. Hayvanlar uluyarak oradan oraya kaçıyorlardı. Bir ikisini suya çağırarak kurtardı. Fakat Hacı

Ağanın sevgili Karabaşını gurtarmak mümkün olmadı.

Bu mücadelede beyi ölen arılar bir daha kovanlarına dönmediler. Hacı Ağa köpeğe, Fettah arılara acıdı. İhtiyara kalsa, Recebi bir gün tutmıyacaktı. Lâkin Fettah hemşerilik gayreti güderek, acemiliğine veriyor, ileride elbet adam olur, diyordu.

Halbuki Recep, bütün gece Fettaha küfürler savurdu. Bu kadcı bir ziyan için bir araba lâf söylenir miydi?

Ertesi gün, koyunları otlatırken, Fettahın daha ilk günlerdenberi kendini kıskandığını düşündü. Hattâ belki de sürüyü çıkarmamasını söylediği şeyde bir keramet vardı. Koyunları bırakarak yamaca tırmandı. Fettahın sarp dediği yer, biraz dikçe idi ama öyle uçurum değildi. Doluşırken, ayaklarının altından, keskin bir kekik kokusu yayıldı. O zaman kafasının içinde bir ışık yandı: Kekik otlıyan hayvanların etlerinin pek lezzetli olduğunu işitmişti. Demek Fettah bu tepeye mahsus sarp demişti. Hayvanların eti bozulsun, tâ çiftliğe kadar gelip kurbanlık alan meraklılar azalsın ve Recep Hacı Ağanın gözünden düşsün diye..

Her halde Hacı Ağa daha ilk görüşte beğenmiş, çiftliğe yerleşmesine sebep olmuştu. Yoksa, Hacı Ağanın zoru olmasa, ileride kendi yerini alacağını daha ilk görüşte, gözlerinin parlaklığından anlıyan Fettah, onu hiç alır mıydı?

Ertesi günden itibaren sürüyü tepeye çıkarmağa başladı. İşte hiç kaza olmuyordu. Demek Fettahın, kendini kıskandığını düşünmekte haklı idi. Lâkin bir hafta sonra, arka yamaçtan dört beş koyun birden yuvarlandılar. İkiisi debelene debelene öldü. Diğerleri kırık ayakları, şiş kafalarile bin beş çiftliğe dönebildiler.

Bu hâdiseyi Fettah, Hacı Ağaya duyurmadı. Zaten Recep de ölenleri söylememişti. Yaralıları iyileştirdiler. Artık bir daha sürü, tepede görünmedi.

Aylar geçiyce, Recep henüz muradına eremiyordu. Nazlıyı bir kere bile tenhada görüp iki lâf söyleyememişti. Hem kızın gönlünü avlıyabilmek için evvelâ gözüne girmek lazımdı. Ahlatlar da bir türlü gelişmiyor; büyüyüp yumuşamıyordu. Daha ne kadar bekliyecekti?

Bir sabah, ahlatlardan birini ağzına alınca yüreği hop etti. Gerçi daha yumuşamamış, tatlılaşmamıştı. Hattâ acımsı ve burucu idi. Fakat taze, lâtif bir kokusu vardı. İşte artık, hem de vakitsiz olarak, Nazlıya mis kokulu sütler içirebilirdi. Gerçi koyunların dişleri bu kaskatı yuvarlakları eze-mezdi. Ama onları iki taşın arasında döverse pek âlâ yiyebilirlerdi.

Bu işe karar verdikten sonra birdenbire kendini çiftliğin ağası olmuş farzettii, o akşam etrafında toplananlara daha yüksekten altı tuttu, Fettahı beğenmezlikten geldi.

Dinliyenler bir şey söylemiyorlardı ama her halde içlerinden çok gülyüyorlardı. Hattâ «Recep Ağa» diye hitap edenler de oluyordu. Bunlar çiftliğin en akıllıları olmalıydılar. Diğerleri, yüzüne karşı kısıksı gülenler. acınacak kadar budala idiler. Recep onlara gösterecekti!

Düşündüğü şeyi ertesi günden itibaren hemen tatbîke başladı. Nazlı'nın koyunlarından beş tanesine her gün ahlat ezip zorla yutturmağa başladı. Hayvanlar başka otlar yemesin diye, onları çorak yerlere bağlıyor, akşamları, ahırdan aşırıldığı arpalarla bir güzel besliyordu.

Bir kaç gün sonra, koyunların karnı yavaş yavaş şişmeğe başladı. Recep, şişmanlıyorlar diye seviniyor, sonra «Acaba gebeler mi ki» diye düşünüyordu. Hayvanlara gitkçe bir acaplık arız oluyordu.

Bir sabah, ağlida, beşini birden davul gibi şişmiş buldu. Korkudan eli ayağı biribirine dolaştı. Hemen, daha güneş doğmadan Fettahı uyandırdı.

Saatlerce uğraştılar, ancak ikisini kurtarabildiler. Koyunların neden öldüklerini merak eden Fettah, ölmüş hayvanlardan birinin karnını yadı. İçinden hazmolanmamış ezik ahlamlar, kabarmış arpalar, ağır bir koku ile yerlere yayıldı.

Bu sefer, Hacı Ağa kadar Fettah da kızmıştı. Artık burada, kendini tutmıyacaklarını anlıyan Recep çılgına döndü. Bütün o parlak emellere nasıl nihayet verebilirdi? Fettahın ve Hacı Ağanın ayaklarına düştü. Ağladı. Tekrar tekrar ellerini öptü. Bir daha hiç bir uygunsuzluk yapmıyacağına yeminler etti. Çiftlik adamları alaycı gözlerle onu seyrediyorlardı. Ama ne olursa olsun bütün bu yalvarmalar boşa gitmedi. Yerinde kalmağa muvaffak oldu.

Öğleye doğru, koyunlarını alarak yavaş yavaş uzaklaştı. Koskoca bir lokomotifin atından ezilmeden kurtulmuş gibi acap bir hafiflik duyuyordu. Lâkin çiftlik adamlarının yüzüne nasıl bakacaktı? Şimdi onları durmadan alay edeceklerdi.

Yol, kıvrıla kıvrıla uzanıyordu. Dallarında kuşlar şakıyor, kızgınlaşan güneş göğsünü alını yakıyordu. Yürüdükçe içi boşalır gibiydi. Çiftlik adamlarını, biraz evvelki üzüntü ile düşünmüyor, (Adam sen de diyordu onlar da kim oluyor ki!)

Ulu bir cevizin altına oturup da kavanozı üflemeğe başladığı zaman, sabahleyin olubitenlerin ağırlığı dağılıverdi. Bu kadcı bir şey için, emellerinden, ihtiraslarından vazgeçecek değildi ya! Zihni, bu sefer milaka muvaffakiyetle neticelenecek bir fevkalâdelik ararken:

— Gayri öyle bir iş edeyim ki, Fettah da, Hacı ağa da ayağıma düşsünler. Çiftlik aylarına da o zaman gösteririm, diyordu.

Münife BARAN

Yanlış Taklit

Çınaraltı, S. 45, 1 Ağustos 1942, S. 12

Yazan: Edip AYEL

Bu yazıya Türk şiiri hakkında kıymetli etütlerinden faydalandığımız muhterem doktor Rıza Nur'un şu sözleriyle başlamak isterim :

«Tevfik Fikret ve onun mektebi devrinde romantizm Türkiyede kemale idi ve her şair kaideleri alt üst gidiyordu. Her şair kendi fanteziye göre bir şekil tahayyül ediyordu. Bu fantezi ekseriya keder ve yeis verici bir halde idi. İlimsiz, kadesiz, kayıtsız, disiplinsiz şiir yazmağa kalkmıştı. Bu anarşi hâlâ devam etmektedir.»

Sayın müverrih başka bir yazısında şöyle diyor :

«Bizim şairler Fransızlardan aldıkları şekillerin muntazamlarını galiba güç olduğundan taklit edememişler, hep işin kolay tarafına gitmişlerdir.»

Bu sözlerle yerden göğe kadar hak vermemek elden gelmez. Bizim bizzat yaptığımız tetkikler de bunu gösterişin daha acınacak tarafı Fecri

aynı kayıtsızlığı göstermişler, meselâ sonnet'yi Serveti Fünunlardan daha doğru ve esasına uygun şekilde kullanamamışlardır. Tahsin

ahid'in «sonnet» lerile Faik Âlî'nin şiirlerinde aynı teseyyübü, aynı kayıtsızlığı görürüz. Bu son ismi geçen şair fanteziyi sonnet'nin altına üstüne getirecek kadar ileri götürmüştür. Yalnız

Hâşim biraz daha müşkülpeşent davranmıştır. Klâsik şekillere karşı bizde bir gelenek olmağa başlayan bu hür-

metsizliği anarşiden ziyade dikkatsizliğe ve vukufsuzluğa atfetmek daha doğru olur. Onlar yalnız kıta veya

çöklüklerin sayısı ile ilgilenmişler, fakat şiirlerin ne şekilde teselsül ettiğine

iddia etmemişlerdir. Buna sebep Fransız şiirinde bir kafiye kanunu olduğuna vukufu olmamalarıdır.

Bundan başka taklit ettikleri nazım şeklinin yapısı hakkında da meraklı malûmat toplamaya lüzum görmemişlerdir. Yazdıkları manzumeleri örnek modellerine aşağı yukarı bir isabetle benzetmekle iktifa etmişlerdir.

Dünkü edebî yeniliğimizin en büyük önderi sayılan Tevfik Fikret Türk şiirini işte böyle sathî bir görüşle Garp-ılaştırmağa kalkmıştır. Onu örnek itihaz edenler de üstatlarının Garbi takliden verdiği yeni şekilleri bir nassî kaatî' gibi kabul etmişler ve bugünkü tezezbübün zeminini hazırlamışlardır. Garp nazım şekillerini taklitte isabet-sizlik yalnız sonnet için değil diğer şekiller için de vaki olmuştur. Meselâ Fikret'te doğru dürüst ancak bir tane sonnet ve bir tane Terza-Rima bulabildik. Yine aynı şairde «Ballade» a benzeyen manzumeler vardır ki katiyen bu tarzla alâkaları yoktur.

Millî edebiyat devresinden önce gelen şairlerin bu sudan Garpçılığı bereket versin bu ismini saydığımız üç dört şekle inhisar etmiştir. Tanzimatçı ve Serveti Fünun'cular Türk edebiyatında isimleri henüz işitilmeğe başlanan bazı şekillerin kâmilten bigânesi kalmışlardır. Bu bilgisizlik edebiyatımızı yalan yanlış şekillerin intişarından kurtarmış olmakla beraber bu tehlikenin tamamen önüne geçmek üzere Garbın henüz edebiyatımıza nakledilmemiş olan nazım şekillerini ilmî bir endişe ile edebiyat meraklılarının dikkat nazarı önüne koymanın bir zaruret halini aldığı iddia edilebilir. Diğer taraftan yanlış olarak adapte edilen Garp şekilleri de tekrar doğru olarak bahis mevzuu edilmeli ve yeni yeni misallerle tevsik edilmelidir.

Bu işi edebiyat öğretmen ve profesörlerimizden beklemek hakkımızdır. Fakat bu husustaki kayıtsızlık ve belki de vukufsuzluk şimdiye kadar onlara bizim bu tenevvür ihtiyacımızı tatmin etmek imkânlarını vermedi. Meraklılara kâfi malûmat vermek için Fransız edebiyatına şümüllü bir vukuf icabettiği aşîkârdır. Halbuki yalnız Fransız edebiyatının tarihine vukuf, Fransız şiirinin tekniğine de vukufu temin edemez. Bu teknikle yakından alâkadar olmuş olmak lâzımdır.

Türk edebiyatına yenilikler getirmek için yalnız Fransız kaynaklarını tanımak kâfi değildir. İngiliz, Alman ve İtalyan edebiyatlarında ve hattâ Uzakşarkta kullanılan nazım şekillerini de gözden geçirmek ve bunlardan da faydalanmak gerektir. Bu da geniş bir edebî kültüre ihtiyac gösterir. Bununla beraber Fransız edebiyatının temin ettiği örnekler Garptan alabileceğimiz klâsik şekillerin çokluğunu teşkil ettiğinden tetkike onlardan başlamak hem daha kolay hem daha doğru olur. Bundan mâda Fransızlar diğer Garp memleketlerinin nazım şekillerini benimsemişler ve orijinale uygun eserler vermişlerdir.

Garbın bu nazım şekillerini ikiye ayırmak tetkik ve tariflerini kolaylaştırabilir..

A — Mısra sayıları muayyen olanlar.

B — Mısra sayıları şairin keyfine bırakılanlar.

Sonnet, Rondel, Rondeau, Ballade mısra sayıları değişmeyen neve dahildir.

Meselâ sonnet 14 satır, Rondel 13, Rondeau 15, ve Ballade umumiyetle 28 satırdan tereküp eder. Bunlar başlıbaşına bir birlik teşkil eden, yani uzatılması, kısaltılması caiz olmayan sabit nazım şekilleridir.

Her birisinin yapısı muayyen kaidelere tabidir. Kafiyelerin teakub ve teselsülü geliş güzel olamaz. Her birinin bir hususiyeti vardır.

Bu dört şekilden en mühimi hiç şüphesiz Sonnet'dir. Bu şekil bizde en ziyade rağbet gören Garp nazım şeklidir. Bunun hakkında (Çınaraltı) nın 38 numaralı sayısında mufassal malûmat verdiğimizden burada bu tafsilâtı tekrar bahis mevzuu etmiyeceğiz. Diğer üçü ise bizde hemen hemen meçhul şekillerdir. Onların hakkında hem tafsilât hem de misal vermek icabettiğinden tetkiklerini başka yazıya bırakıyoruz.

Edip AYEL

Tefrika No. 13

Yazan : Yusuf Ziya ORTAÇ

Hilmi beyin, kalın dudaklı, beyaz dişli, bal gözlü metresi yanında. Ara sıra, şansı fena gidenlere uğur götürüyor: Fişlerin arasına parmağından bir yüzük, saçlarından bir firkete karıştırarak..

Sonsuz bir gece, göğüyle, denizle uzanıyor. Bu büyük gece içinde, ruha korku ve hüznü veren bir yalnızlıkla ürperiyorum.

— Alahotör...

İçeride bir adam boğazlanıyor sandım. Bu bir son nefes hırıltısıydı.

A. Şemsettinle gözgöze bakışıyoruz:

— Zavallı Nejat, diyor.. O hep böyledir: Kazanırken neşesine, kaybederken feryadına dayanılmaz!

Pencereden içeriye bakıyorum: Gözleri, morarmış yüzünde biraz daha patlak, burnu biraz daha uzamış, asabi parmaklarla kâğıtları eze eze açıyor. Hilmi bey, yanağının iki pembe yuvarlağı gülererek, ortadaki fişleri durmadan önüne yığmakta..

Tekrar uzaklara dalıp susuyoruz. Uzaklara, göğün, denizin ve gecenin karıştığı, altın ürpertilerle dolu mavi uzaklara..

İçimde, dertleşmek arzuları var.

— Şemsi, diyorum..

Uyandırılmış bir çocuk korkusile silkiniyor..

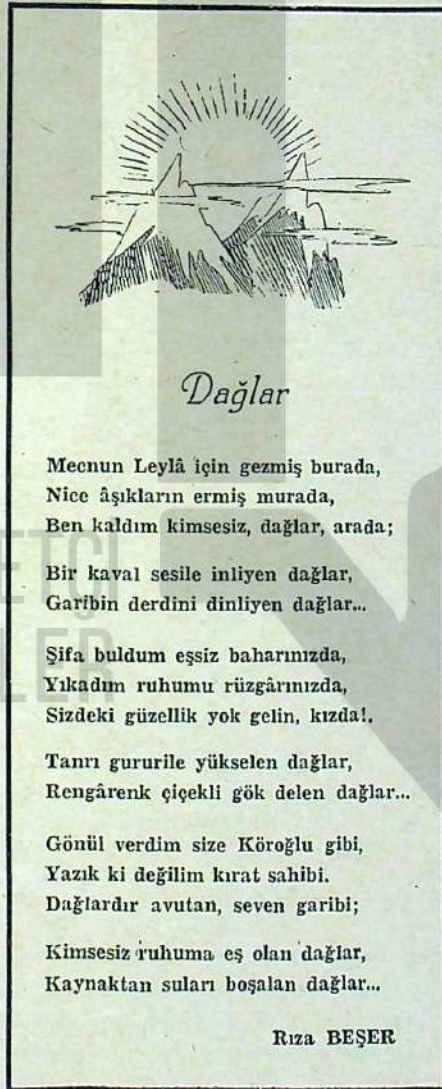
— Ne düşünüyorsun?..

— Ben mi?..

Biribirimize bakıyoruz. İkimizin de gözleri dolu dolu... Ona, bu yıldız dolu gök altında bir masal söylüyorum: Tek heceli bir kemeçe sesinin ürperttiği bir körfez gecesinin masalını.. Avucumda çarpan bir genç kız göğsünü.. İlk içtiğim rakıyı.. İlk öptüğüm dudağı

ve beddualarla kapıyı çarpan Hasibe teyzeyi!

Şimdi ne kadar rahattım. Masa başındaki beş kumarbaza uğurlar dileyerek evden kolkola çıktığımız zaman, iki vücutta bir kalb çarpıyordu..

Konuşa konuşa yürüyorduk. Gedikpaşanın tramvay yoluna çıkan bozuk kaldırımın yokuşunda sıralanan kâgir evler, pencerelerinin kör gözlelele biribirlerine bakıyor. Bayezit meyda-

nında duruyoruz. Burası, yollarımızın ayrıldığı yerdir. Ağaçların yeşil cübbesinden beyaz kollarını bu mehtap gecesine uzatan camia, gök nurlarını indiriyor..

Biraz ben onunla yürüyorum. Dönüyor, biraz o benimle yürüyor. Bu gidiş gelişlerin bilmem kaçınıcısında, birden annemi düşünüyorum. Gecenin bu saatinde, evinde yapılmış kalan annemi!..

Telâşla, Şemsettinin elini sıkıp ayrılıyorum.

İçimde, tekrar o çocuk korku çırpınmağa başlıyor.

Koşuyorum. Lâleli yokuşundan aşağı, ayak seslerim gecenin uzak duvarlarına çarpa çarpa koşuyorum.

Gözümün önünden, durmaksızın geçen bir hayalet var: Annemin ağlayan, düşünen, çırpınan hayaleti...

Aksaraydan sonra hafif dikleşen yolda koşmak güçleşiyor. Sarımsa mescidinin köşesine yaklaşırken, evliyanın kandilinden başka bir ışık damlası daha göründü: Bu fenerli yolcu....

Annemdi!

Geceye bürünmüş yüzü, sarı mum ışığı içinde yarı aydınlanmış, kupkuru, cam gözlerle bana bakıyordu.

Hiç bir şey konuşmadan eve doğru yürüdük.

Ağzımdaki rakı kokusunu dişlerimle kilitliyerek odama koştum.

Başım, serin yastıkta zonklıyor.

Üç gün sıra ile eve güneş batmadan geldim. Dördüncü gün, annemin çatık kaşları, alındaki düğümü çöz-

(Lütfen sahifeyi çeviriniz)

— Ağabeyim Hasan Abidin ÖCAL'a —

Burda başlar ayrılık, burda erer dert sona,
Kimisi lânet okur, kimisi rahmet ona...
Uçuranlar elinden bir gün gönül kuşunu,
Tırmanırılar umutla Hacosman yokuşunu!..

Devetaşı: Her kalbin geldiği yerdir dile,
Burda düğümlenir hep, çözülür burda çile...
Burda Küpedağı'nın üstüne çöker duman,
Burda uzun yılların yasını siler: Bir an!..

Devetaşı deyip te geçme, ey garip yolcu!
Bir ucu geçmiştedir, gelecekte bir ucu :
Seydi Hârun - u - Veli bir gün binmiştir, ona,
Dikkat et! Evliyalık ruhu sinmiştir, onal..

Eşref'in Ayı'sına karşı giden bu Taş'tır,
Keramet sahibini hoşnut eden bu Taş'tır...
Aşındıramaz onu: Kar, yağmur, tipi, bora;
Göğüs gerer yiğitçe her engele, her zoral..

Söylenir, kaç yüz yıldır, efsanesi bu Taş'ın,
Dinlersen bir yol onu: Yükselir göğe başın!..
Oku, bir fâtihacık, akıtma gözünden yaş,
Her ne dileğin varsa kabul olur, arkadaş!..

Kulak ver bak, ne diyor, ecdadının sesine:
«Değişmeyin bu Taş'ı Karun'un hazinesine!..»
Şu gördüğün taşların uymaz ona hiç biri,
Gelir hâlâ altından «Gaziler» in tekbiril..

Seydişehir - 1942

Cemal Oğuz ÖCAL

(1) Seydişehir'e girerken, Yolcuçesmesi ile Devetaşı Bağları arasındaki çökmüş deveye benziyen efsanevi taş.

dü. Akşam yemeğini, sıcaklardan, kar-
şımıza yeni taşınan kiracıların hayasız
kızlarından, çarkçı başıların gelinini -
gençler başından ırak - lohosalık yaş-
tığından, terzi kambur Eftalyanın sa-
dakor gömleğini dikip getirdiğinden
bahsederek tatlı tatlı yedik.

Odamda, sahifelerini konsolun
üstünde yanan lâmbaya tutarak hafta-
lık mecmuaları okuyorum. Soluya so-
luya geçen hiddetli bulutların rüzgârı,

boy perdelerinin yelkenini şişiriyor.
Mutfakta, bulaşık tıkrıldıkları bu akşam
erken bitti. Yanıp sönen şimşeklerin
asabi parıltılarıyla gök yüzü seyriyor.

Mercan terliklerinin ökçesiz sesi
merdivenleri çıkarken başımızın üstün-
de bulutlar çatırdadı.

— Allah Allah Allah Allah!..

Kollarından süzülen aptest suları
parmaklarının ucundan damlıyarak,
annem, dudakları yüzünden daha be-

yaz, içeri girdi. Gülerek yanaklarını
öpüyorum. Tâ dizlerimin dibine sığı-
mıyor.

Tahtaboşun çinkosuna düşen iri
yağmur tanelerini dinliyoruz...

Hayır.. Hiç bir şey beni avutmu-
yor artık.. Bugün, tek başıma Çamlıca
dağlarında gezdim. Bütün gece, güzün
ilk yağmurlarile yıkanan Çamlıca dağ-
larında... Yazın sarışın tozlarını üs'ün-
den atan evler, ağaçlar, kırlar tert-
emizdi. Toprak, ana kokuyordu. Başı-
mı sağa çevirince tekmil boğazı, mavi
girintileri, yeşil çıkıntılarile gözümün
önüne seren; sola çevirince tekmil Mar-
marayı, Adaların suya gömülmüş dağ
parçalarile karşıma dizen o Tanrıya
yakın tepede saatlerce düşündüm: Son
kışkıklarını taşıyan karıncaları seyre-
derek, ıslak toprağa bastonumun ucu
ile iki ismin baş hartlerini çizerek :
Ş N.. Ş N.. Ş N!..

Aşk, bu avunmak bilmek sıkıntı
değilse nedir?..

Hâmitle Sezainin bülbül dinle-
dikleri bu Çamlıca dağının geniş ha-
vası içinde, aldığım göğüs dolusu ne-
fesler bile az geliyor..

Güneş, morarmış bir çevre içinde
birdenbire kubbelerin arkasına indi.
Bulanık kıyı sularında akşam oluyor.
Hızlı hızlı Üsküdar'a yürüyorum.. Sa-
çakları birbirine deyen müslüman ev-
ler arasından, kaldırımları dürtte dürtte
bir asâ geçiyor:

Gel gör beni aşk neyledi!..

Şehnaz, bütün bir geceyi doldu-
ran mektubuma hâlâ cevap vermedi.
Susamaz. O dokuz sahifelik ölüm mu-
sikisi, muhakkak bir çığlık kopara-
caktır. Kaldırımlarda topallıyan her
ayak sesini bizim postacı sanıyorum.
Yolcular, bu kafes arkasında bekleyen
gözlerden habersiz, gelip geçiyorlar.
Kapının tokmağı, her seferinde göğ-
sümde vuruyor. Dört duvar içinde bir
aşağı, bir yukarı dolaşıyorum. Annem,
tavan çıtırdılarını tepesinde, duydukça
merdiven başından sesleniyor :

— Nihat, sıkıldın artık oğlum..
Biraz sokağa çıksana...

Aynaya koşup bakıyorum. Dir-
seklerim konsolun mermerinde, yum-
ruklarım şakaklarımda.. Göz bebekle-
rime bakan bu göz bebekleri beni
korkutuyor...

— Arkası var —

Seçme, Güzel Şiirler

Koşma

Daima sel gibi bendini aştı
Uslanmak bilmeyen bu deli gönül
Gurbeti böylece gezip dolaştı
Uslanmak bilmeyen bu deli gönül

Aşkın serabına çabuk aldandı
Yanından geçeni arkadaş sandı
Önüne gelenin sözüne kandı
Uslanmak bilmeyen bu deli gönül

Bir gün dört yanını hieran saracak
Yaban ellerinde yalnız kalacak
Zaman gelecek ki toprak olacak
Uslanmak bilmeyen bu deli gönül

Niyazi DALAY

Gece

Gece sonsuz bir gece,
Fısıldıyor bir hece,
O hece hep aynı ses,
Diyor ki sesini kes.

Hayır bağıracağım,
Kurtulacak ocağım...
Er oğlu er heceler,
Gebedir bu geceler.

O gece bir bakire,
Gün doğursa bir kere...
O gün doğacak bize,
Güneş gelecek dize...

Sezai BUCAK

Döneceğim

Sönecek dudaklarda son tebessüm izleri,
Gözlerde perde, perde yaşlar dumanlanacak.
En yakın dostlar bile unutacak bizleri,
Sallanan mendillerde son arzular kalacak.

Gözlerime mesafe incek kıvrılarak
Seven sevgilileri artık görmeyeceğim.
Diyeceğim içimden yanarak hıçkırarak;
Muhakkak döneceğim, muhakkak döneceğim!..

Şeref ÖZKUN

Yollarda

Dört mevsim kış olalı gonca veren her gülün
Renk, koku, neyi varsa silinip gittiği gün
Tek bahar olsun diye mevsiminde gönlünün,
Kışa eren bahçemi bir daha çiçekledim.

Derdim, yıllar geçse de ölmez gönlün baharı,
Nerden esti mevsimin bu acayip rüzgârı?
Tatlı ayak sesini işitmiyen yolları
Buğulu gözlerimle fecre kadar bekledim...

Sana koşan yolların baktım, kalmadı hızı,
Bağrım gibi ufukta büründü kan kırmızı;
Gözlerime dalarken söndü çoban yıldızı,
Gecenin kasvetinden derdime dert ekledim...
İbrahim DARCAN

Boğazdan ses

Saklar diye her koy bir uzak hâtura yazdan,
Geçtim, o geçen günleri andım da, Boğazdan.

Gezdim o civarın bütün etrafını yer yer,
Duydum içimin Göksuda feryadını hazdan,

«Sazlar çalınıp koyda sabah etse gazeller.»
«Bir bir süzülüp geçse kayıklar gene nazdan»

Sıgmaz bu garip ruhuma beyhüde teselli,
Arzu da bu efsâneye râm olsa birazdan.

Dil ehline artık bu fasıl söylemez olmuş,
«Sâdi, dökülen nağme de beyhüde bu sazdan..
Ercümen BERKER (Sâdi)

Kırmızı güller

Yüzüne peğecik, saçına tüller,
Bahardan goncasın ötsün bülbüller!
Kızarsın utançtan, yer yer dökülsün,
Kudretten renk alan kırmızı güller.

Taşsın muhitinden, taşsın dökülsün,
Mevsim aramıyan yasemin, gülsün!
Eğilsin önünde, boynu bükülsün
Kudretten renk alan kırmızı güller.

Arasın gülşeni koynunda bulsun,
Acırım güllere, bülbülün olsun
Renginden utansın, renkleri solsun!
Kudretten renk alan kırmızı güller

Cemil Cahit KARASU